תורה אור

כשיקרא׳ לא חיישינן ההוא גברא דאפקיד שב מרגניתא דציירי בסדינא בי רבי מיאשא בר בריה דר׳ יהושע בן לוי שכיב ר׳ מיאשא ולא פקיד אתו לקמיה דר׳ אמי א״ל חדא דידענא ביה בר׳ מיאשא בר בריה דר׳ יהושע בן לוי דלא אמיד ועוד הא קא יהיב סימנא, ולא אמרן אלא דלא רגיל דעייל ונפיק להתם אבל רגיל דעייל ונפיק להתם אימא איניש אחרינא אפקיד ואיהו מיחזא חזא ההוא גברא דאפקיד כסא דכספא בי חסא שכיב חסא ולא פקיד אתו לקמיה דרב נחמן אמר להו ידענא ביה בחסא דלא אמיד ועוד הא קא יהיב סימנא ולא אמרן אלא דלא רגיל דעייל ונפיק להתם אבל רגיל דעייל ונפיק להתם אימר איניש אחרינא אפקיד ואיהו מיחזא חזא ההוא דאפקיד מטכסא בי רב דימי אחוה דרב ספרא׳ שכיב רב דימי ולא פקיד אתא לקמיה דרבי אבא אמר להו חדא דידענא ביה ברב דימי דלא אמיד ועוד הא קא יהיב סימנא ולא אמרן אלא דלא רגיל דעייל ונפיק להתם אבל רגיל דעייל ונפיק להתם אימא איניש אחרינא אפקיד ואיהו מיחזא חזא ההוא דאמר להו "נכסיי לטוביה" שכיב, אתא טוביה, א״ר יוחנן הרי בא טוביה; אמר "טוביה" ואתא רב טוביה, לטוביה אמר, לרב טוביה לא אמר, ואי איניש דגיס ביה, הא גיס ביה; אתו שני טוביה א) שכן ותלמיד חכם, תלמיד חכם קודם, קרוב ות״ח ת״ח קודם, איבעיא להו שכן וקרוב מאי? ת״ש °טוב שכן קרוב מאח רחוק, שניהם קרובים, ושניהם שכנים, ושניהם חכמים ב) שודא דדייני׳ א״ל רבא לבריה דרב חייא בר אבין תא אימא לך מילתא מעליותא דהוה אמר אבוך "הא דאמר שמואל ג) המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל׳ מודה שמואל דבמכנסת שטר חוב לבעלה וחזרה ומחלתו׳ שאינו מחול מפני שידו כידה (!) הקריבתיה דרב נחמן זבינתה לכתובתה בטובת הנאה, איגרשה ושכיבה אתו קא תבעי לה לברתה, אמר להו רב נחמן "ליכא דליסבא לה עצה

משלי כז

תיזיל

א) ב״מ קח: ב) [קדושין עד. וש״נ] ג) [לקמן פו׳ וש״נ]

כשיקרא · שלא נכתב על מלוה זו: **לא חיישינן** · אם לא שיש בדבר ביטול שטר גמור: **שב מרגניתא דציירי בסדינא** · שבע מרגליות צרורות בסדין אחד הפקיד ביד ר׳ מיאשא: **ולא פקיד** · לא צוה לאנשי ביתו שחטפתו מיתה: **אתו לקמיה דר׳ אמי** · לתבוע את היורשין והיורשין אומרים שמא של אביהם היו: **דלא אמיד.** אינו עשיר*: **סימנא** · דאמר בסדין הם צרורות והם שבע: **שכיב חסא ולא פקיד** · שטבע בנהר כדאמר ביבמות בפ׳ בתרא (ד׳ קכא:): **מטכסא** · לבוש משי ליכד״ל בלע״ז: **ההוא דאמר להו** · בצוואת מיתה "נכסי לטוביה" ולא פירש לאיזה טוביה: **דגיס ביה** · רגיל אצלו ומגו דגייסי אהדדי קורא לו בשמו כאילו לא נסמך: **ת״ח קודם** · דמסתמא אדם מצדיק מעשיו לזכות בשעת מיתה דאמר מר (ברכות לד:) כל הנביאים לא נתנבאו אלא למהנה תלמידי חכמים מנכסיו: **שודא דדייני** · הטלת הדיינים לפי מה שירצו דיינים שהיה דרכו של מת לקרב את זה יותר מזה או מי שבשניהן טוב ונוהג בדרך ישרה שיש לומר בו נתכוין המת לזכות: **שודא** · כמו *שדי בימא (שמות טו) דמתרגמינן ירה בים הטיל בים: **וחזר ומחלו** · המוכר שהוא מלוה מחלו ללוה: **מחול** · דאמר ליה לוה ללוקח לאו בעל דברים דידי את: **ואפי׳ יורש** · של מלוה מוחל: **וזבינתה לכתובתה** · מכרה שעבוד כתובתה לאחרים בעודה תחת בעלה: **בטובת הנאה** · דבר מועט שאינו אלא כחיזוק טובה שקורין גרי״ד מפיק רצון ולפי שהלוקח מטיל מעותיו בספק שמא תמות היא בחיי בעלה מפחד ואינו לוקחה אלא בדמי׳ מועטי׳: **ה״ג אתו תבעי לה לברתה** · אתו לקוחות וקא תבעי לה לברתה הבאה לגבות כתובת אמה מאביה ולירש הכתובה מכח אמה ואלו באין ליטול אותה הימנה לומר אמך מכרה לנו:

תיזיל

חדא דידענא ביה בר׳ מיאשא דלא אמיד · אע״ג דאילו הוה ר׳ מיאשא קיים והוה טוען שלי הוא היה מהימן אע״ג דלא אמיד דאימור מציאה אשכח או מתנה נתנו לו מ״מ לא טענינן ליתמי דמילתא דלא שכיחא היא כי היכי דלא טענינן להו כאכסו בסוף פרק המוכר את הבית (ב״ב דף ע: ושם):

ועוד הא קא יהיב סימנא · אין לפרש ועוד אפי׳ אמיד דאי אמיד מה מועיל הסימן דלמא זבנה מיניה אף על גב דהאי סימן דציירי בסדיניה אין רגילות לידע אם לא שהפקיד אצלו מ״מ בכסא דכספא ומטכסא דבסמוך ליכא סימן אלא בגופם וההוא לא הוי סימן שהפקיד דאיכא למימר דזבנה מיניה אלא יש לפרש דהנך תרי טעמי אין מועילין זה בלא זה דבעינן דלא אמיד וסימן וא״ת בסוף פ״ק דלעיל (דף יג:) גבי ארוס וארוסתו דקאמר חדא דהא קא מודה ועוד האמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר״ג א״ל אביי ובהא כי לא מודה מי מכשיר ר״ג כו׳ ומאי קשיא ליה דלמא רב יוסף שני הטעמים מצריך כדאשכחן הכא וי״ל דהתם אתי שפיר דאי טעמא דמודה לא מהני לחודיה ההוא טעמא נמי דהלכה כר׳ גמליאל לא מהני ליה מידי דלא מכשיר ר״ג אלא ברוב כשרים אצלה והכא רוב פסולין אצלה וליכא אלא חד טעמא דמודה בלבד וה״ק ובהא כי לא מודה פי׳ אי טעמא דמודה לחודיה לא מהני מי מכשיר כו׳ והא דאמרינן בהאשה שהלכה (יבמות דף קטו: ושם) ההוא דאפקיד שומשמי גבי חבריה א״ל הב לי שומשמאי א״ל שקלתינהו א״ל והא כך וכך הוו ובחביתא רמיין אמר ליה שקלתינהו והני אחריני נינהו ומשמע התם דאי הוה יהיב סימנים מובהקים הוה מהימן ולא מהימן אידך במיגו דלקוחים הם בידי וכן בפרק איזהו נשך (ב״מ דף ע׳) הני זוזי דיתמי היכי עבדינן להו חזינן איניש דאית ליה דהבא פריכא כו׳ אבל כלים לא דלמא פקדון נינהו ואתי איניש מעלמא ויהיב בהו סימנא ושקיל להו התם מיירי כשיש עדים שהפקיד אצלו דתו לא מהימן למימר לקוח הוא בידי כיון שבא לידו בתורת פקדון אבל דהבא פריכא אין בו סימן והא ליכא למיחש שמא יכירו בטביעת עין דהא לא שכיח ורשב״א נראה לו לפרש חדא דלא אמיד וליכא למיחש דלמא דר׳ מיאשא נינהו ועוד דלמא דאינש אחרינא הוו כמו ליכא למיחש דהא קא יהיב סימנא: **קיהיב** סימנא · פי׳ בקונטרס דציירי בסדינא ושבעה הוו ובהאשה שהלכה (יבמות דף קטו:) לא הוי סימן כי האי גוונא: **שודא** דדייני · לא כפי׳ הקונט׳ שפי׳ שיאמדו הדיינים דעתו של נותן למי רצונו ליתן יותר אלא אומר ר״ת שהדיין יתן למי שירצה ומביא ראיה מסוף פ״ק דגיטין (דף יד: ושם) גבי הולך מנה לפלוני ומת משלח מה שירצה שליח יעשה וקרי ליה התם שודא ועוד בפ׳ בתרא דקידושין (דף עד׳ ושם) אמרינן דנאמן דיין לומר לזה זכיתי כו׳ אבל אין בעלי דינים עומדים לפניו אין נאמן ופריך ונהדר ונידייניה ומשני בשודא דדייני ואי כפי׳ הקונט׳ שהדיינין אומדין דעתו של נותן אכתי ניהדר ויעשה שודא וכן בירושלמי למי שירצו הדיינים להחליט מחליטין ואם תאמר אם כן יתן הדיין למי שיתן לו יותר שכר וי״ל דכל דיין דמקבל אגרא לאו דיינא הוא *): **המוכר** שטר חוב לחבירו כו׳ · תימה לר״י היאך יכול למכור החוב דבשלמא כשיש ללוה קרקעות מוכר לו אותו שיעבוד שיש לו על הקרקעות אבל כשאין לו כלום מה מוכר לו ונראה לו דלא הוי מכר מדאורייתא דאי הוי מכר אמאי מחול וכן נראה לר״ת דלא הוי מכר אלא מדרבנן ומייתי ראיה מדאמר בפ׳ מי שמת (ב״ב דף קמז: ושם) אמר רבא אמר ר״נ מתנת שכ״מ מדברי סופרים ופריך והאמר ר״נ אע״ג דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל מודה שמואל שאם נתנו במתנת שכ״מ שאינו יכול למחול אי אמרת בשלמא דאורייתא היינו דאינו יכול למחול כו׳ משמע דמידי דאורייתא אינו יכול למחול ויש לדחות דלעולם אפי׳ הוי מכר שטר דאורייתא יכול למחול והתם ה״פ א״ת בשלמא דאורייתא מש״ה אינו יכול למחול היורש לפי שהוא אינו יורש אלא המקבל מתנה הוא היורש דאם הוא מדאורייתא אם כן נפקא לן מוהיה ביום הנחילו את בניו התורה נתנה רשות לאב להנחיל לכל מי שירצה אלא אי אמרת דרבנן אמאי אין יכול למחול הלא אפי׳ מידי דאורייתא יכול למחול כ״ש מתנת שכ״מ דרבנן וא״ת אמאי איצטריך למעוטי שטרות מאונאה **) אם מכר שטר חוב לא הוי דאורייתא וי״ל דנהי דהחוב אינו מכור מ״מ שייך בו אונאה שהוא שוה הרבה לקונה שימכרנו בדמים יקרים ללוה א״נ כגון שהיה חייב לו מלוה על פה ומעלה לו דמים שיכתוב לו השטר: **מפני** שידו כידה · תימה לר״י דבסוף שנים אוחזין (ב״מ דף יט: ושם) גבי מצא שובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל ופריך וליחוש דלמא כתבה ליתן בניסן כו׳ ומשני שמע מינה איתא לדשמואל דאמר המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול והשתא אכתי ניחוש דלמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנה עד תשרי ואזלה והכניסתה לכתובתה לבעלה שאינה יכולה למחול כדאמרי׳ הכא וי״ל דמיירי התם בדידעי דלית לה בעל:

תיזיל

---

*) [וביתר ביאור כתבו תוס׳ לקמן צה: בד״ה לימא רב וכו׳ וע״ע תוס׳ ב״ב לה׳ ד״ה שודא] **) [ב״מ נו: ושם]

עין משפט
נר מצוה

כו א מיי׳ פכ״ד מהל׳ סנהדרין הל׳ א ופ״ו מהל׳ שאלה הלכה ד סמג עשין פח טוש״ע ח״מ סי׳ רנז וסי׳ עו סעיף ה [וברב אלפס עוד בפ״ג דב״מ דף פו.] :

כז ב מיי׳ פ״א מהל׳ זכיה הלכה ב סמג עשין פח טוש״ע שם סי׳ רנג סעיף כט :

כח ג מיי׳ פ״ו מהלכות מכירה הלכה יא סמג עשין פב טוש״ע שם סי׳ סו סעיף כג :

כט ד מיי׳ שם הל׳ יב טוש״ע שם סעי׳ כח:

ל ה טוש״ע אה״ע סי׳ קה סעיף ו :

מבנה
ג׳ מקרים דמ... מבנים דומים - בכל אחד מהם הי׳ הפקדה של פיקדון בדבר ... והטוען שכיב את מות המ... ולא צוה בזוואה ובכל מקרה נפסק לתת לתובע - ולא אמרן אלא דהתובע לא היה רגיל אצלו

תוספות רי״ד

דאיחייבא שבועה דאורייתא שבועה במקום תשלומין עומדת עד שתשבע ותפטר וכיון שלא היתה יכולה להשבע מפני שהיא חשודה בעיניו ולא היה מניחה לישבע הו״ל מחויב שבועה ואי״ל ומשלם מש״ה אפכה אבל הכא ל״ש הכי : ההוא איתתא דאיחייבא שבועה ב״ד דרב״א א״ל ההוא בע״ד תיתי תשתבע לי במתא אפשר דמיכספא ומודית א״ל כתובו לי זכותא ויהבו ביד נאמן דכי משתבענא יהבי לי אמר ר״ב כתובו לה א״ל ר״פ משום דאיתיו מטולאי אמריתו מילי מטולייאתי והא״ר האי אשרתא דדיינא דכתיבי מקמי דליחוי סהדי חתימות ידיהו פסולה אלמא מחוי כשיקרא ה״נ מחוי כשיקרא וליתא מדר״נ דאמר ר״נ אומר היה ר״מ אפי׳ מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר ואפילו רבנן לא פליגי עליה דר״מ אלא בג״נ דבעי׳ כתיבה לשמה אבל בשאר שטרות מודו ליה דאר״א אר״י שטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נ״ש טעמא דנ״ש אבל לשיקרא לא חיישינן : ההוא גברא דאפקיד שב מרגניתא כי צייר בסדיני׳ בי ר׳ מיאשׁ׳ ברי׳ דריב״ל שכיב ר״מ ולא פקיד אתו לקמי׳ דר״א א״ל חדא דידענא ביה בר״מ דלא אמיד ועוד הא קא יהיב סימנא. פי׳ ויורשין היו אומרים לא פקדנו אבא ושמא שלו היה או מצא מציאה וזת היה נותן בהן סימן שהן ז׳ וצרורין בסדין. ול״א אלא בשלא רגיל דעייל ונפיק אביתי׳ אבל רגיל דעייל ונפיק אביתי׳ אימור איניש אחרינא אפקיד גביה ואיהו מיחזי חזא : ההוא גברא דאפקיד כסא דכספא בי חסא שכיב חסא ולא פקיד אתו לקמיה דר״נ א״ל חדא דידענא בי חסא דלא אמיד ועוד הא קיהיב סימנא ול״א כו׳ : ההוא גברא דאפקיד מטכסא׳ פי׳ לבוש של משי בי רב דימי אחוה דר״ס שכיב ר״ד ולא פקיד אתו לקמיה דר״א א״ל חדא דידענא בי ר״ד דלא אמיד ועוד הא קא יהיב סימנא ול״א וכו׳ · ואחרי שכולם הסכימו לדעת זה כך הלכה רווחת בישראל ודוקא דיהיב סימנא דידי׳ אבל אי לא יהיב סימנא דידי׳ הכי מוכחא מילתא דלאו דידי׳ הוא ויעמדו ביד היתומים עד שיבוא אליהו : ההוא דאמר נכסיי לטובי׳ שכיב אתא טובי׳ אר״י הרי בא טובי׳ פי׳ לא פירש הנותן לאיזה טוביה והיה בעיר הרבה טוביה ובא א׳ ואמר לי נדר בחייו שיתן לי נכסיו · אר״י הרי בא טובי׳ שהוא תובע אותם ואין לנו לחוש שמא לטובי׳ אחר · אמר לטובי׳ ואתא רב טובי׳ ואמר שלי נדר שיתנם בחייו לטוביה אמר לרב טובי׳ ל״א פי׳ ויש לחוש שמא אינו זה שיצא עליו הקול ואי (איכא) איניש דגיס בי׳ הא גיס ביה וקוראו טוביה בשמו אתו שני טובי׳ וכ״א אומר לי נדר ליתנם בחייו · שכן ות״ח ת״ח קודם קרוב ות״ח ת״ח קודם׳ איבעיא להו שכן וקרוב מאי ת״ש טוב שכן קרוב מאח רחוק · שניהם ת״ח שניהם קרובים שניהם שכנים מאי שודא דדייני · פי׳ הם ישליכו עיניהם על מי שנראה להן שהיתה דעת המת מקורבת עמו או יותר מחבירו שנאמר לזה מתכוין בעבור כפרת נפשו ואם לא בא שום טוביה לתבוע ולומר שלי נדר בחייו ליתנם ויש בעיר הרבה טובי׳ גם בזה הוא שודא דדייני · א״ל רבינא לברי׳ דרחב״א בר אורין תא אימא לך מילתא דהוה אמר אבוך האי דא״ש המוכר שט״ח לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל · מודה שמואל במכנסת שט״ח לבעלה וחזרה ומחלתו שאינו מחול מפני שידו כידה · [illegible]

נושא
המחלק נכסיו לפלוני ונקט בשמו "טוביה" ולא הי׳ ברור לאיזו טוביה התכוין - איך מחליטין

נושא
המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל

מסורת הש״ס

[ביתר ביאור המאה ברש״י גיטין נב: ד״ה ולא אמיד]

גליון הש״ס

גמ׳ דלא אמיד · עיין בספר הבהא להרז״ה מדה יב וברמב״ן שם ·

[וצ״ל ירה בים דמתרגמינן שדי בימא]

תוספות רי״ד

להו לא הוא ולא יורשיו · ואינם נ״ל דבריו מ״ם דבריא משום ד״ל עיינתי בחשבוני כדאמר מר א״כ תשלומין יפים חייב לשלם ללוקח שמכר לו שטר פרוע בחזקת שאינו פרוע והאיך פוטרו מאן דלא דאין דינא דגרמי א״ו אע״פ שהשטר אינו פרוע יכול למחול לו מפני שא״י להקנותו המנה שאינו בעין דמלוה להוצאה ניתנה ואין הקנין חל אלא בדבר שהוא בעין לא בדבר שאינו בעין ובפני זה הטעם יכול למחול זה שלא קנה הלוקח גוף המנה אלא זכות נתן לו שיוכל לתובעו וכיון שזה קדם ומחל לו בטלה זכותו · ה) וה״מ דשמואל שאין היורש י״ל כדאמר בפ׳ מ״ש רבא אר״נ מתנות ש״מ מדרבנן הוא גזירה שמא תטרף דעתו עליו ומי אר״נ הכי והא א״ר אר״נ אע״ג דא״ש האומר וכו׳ מודה שמואל שאם נתנו במתנות ש״מ שאינו י״ל אא״ב מדאורייתא מ״ה א״ל אא״א דרבנן אמאי א״ל אינה כשל תורה ועשוה כשל תורה אלמא כטעמא דמילתא הוי׳ דמתנות שכיב מרע [א״ל אינו] אלא משום דדבריו ככתובין וכמ״ד ואילו היו הזוזים ביד מקבל מתנה דמי דומיא דמכנסת שט״ח לבעלה שזכה הבעל בנכסים והוי ידו כידה לכל הפחות והלכך לא מצי׳ למחול וזכותו של בעל ולא משום טעמא דקושטא קאמר כדפריש · וכל טעם הדבר הוא מפני שאין המנה בעין ולא קנאו הלוקח ק״ג כדפרישית מיהו כ״ז שלא מחלו יכול הלוקח לגבות ממנו ולא מצי למימר לאו ב״ד ד״א שלא יהא אלא כאדרכתא יהבי׳ ניהלי׳ דמצי למיתבעי׳ אבל לא קנאו ק״ג שלא יוכל המוכר למחול (ובא) [ואם בא] הלוקח על הלוה וא״ל פרעתיו למלוה ושטר פרוע מכר לך דין הוא שיכוף הלוקח את המלוה שישבע לו שלא פרעו כדין כל שטרות דטעין לוה פרוע הוא דמישתבע מלוה ושקיל לוקח וה״נ משתבע מלוה ושקיל לו ואי לא בעי מלוה לאשתבע לי׳ ישלם דמים ללוקח משום הואי סק״ט בודאי אי מת מלוה לא מצי למימר לוה פרוע הוא דשבועה זו אינה אלא להפיס דעתו של לוה · וכיון שהמלוה אינו בחיים מי ישבע לו · ואי אמר לוה ישבעו לי בני מלוה שבועת היורשין שלא פקדני אבא ששטר זה פרוע הוא הדין עמו והלוקח הולך וכופה אותן · ואם המלוה הלך למד״ה אין הלוה יכול לדחות את הלוקח בעבור שבועה זו שלא נתקנה אלא להפיס דעת הלוקח וכיון שאין פה מי שישבע לו גובה הלוקח בלא שבועה · ונ״ל שאם נתנו המלוה במתנה לחבירו וטוען הלוה פרוע הוא אע״פ שהמלוה מאמת דבריו אין שומעין לו אלא אמרי׳ קנוניא עשו שניהם ואומרים ללוה פרע למקבל המתנה שהשטר מסור בידו ואם פרעת למלוה לך ודן עמו שיחזיר לך מעותיך אבל אין הדבר כן דמיגו דאי בעי מצי (א״ל) מחיל לי כדאמרן מצי נמי למימר פריעה הוא ולבטול דהכא דאמרי׳ הכא מפני שידו כידה לאו למימרא דהל׳ כאביי דאי הוה מצטרכינן לטעמא דידו עדיפא מידה הוה [illegible]

אזיל פני׳ אביי-ורבא

תיזיל

ה) נראה דצ״ל והיינו טעמא דשמואל מודה דאם נתנו במתנת ש״מ דאינו יכול למחול וכדאמר וכו׳ ·